SN DEBATT
SKATTENYTT

Bo Söderlind

Har vi de skattedomstolar vi förtjänar?

Ådvokaten Lars Rosengren, professor Göran Grosskopf samt kammarrättslagman Jan Sundin har i olika fora lämnat bidrag till en debatt, som jag i egenskap av fristående skattekonsult är mycket glad åt att den kommit till stånd och gärna ser att den hålls vid liv.

Rättssäkerheten och i synnerhet förutsägbarheten av lag är områden som under senare decennier inte varit särskilt omhuldade från lagstiftningen sida. Skälen härtill är säkert många och jag skall ine uppehålla mig vid dessa utan i stället peka på domstolarnas ansvar när det gäller bevakningen av att rättssäkerheten upprätthålls.

Jag har varit verksam inom både skatteförvaltningen och på den enskilda sidan och har iakttagit hur rättssäkerhetssynpunkter behandlats i lagstiftningssammanhang. Det har inte varit bara från enskilt håll som dessa frågor berörts utan även från den fiskala sidan. Det har då varit en genomgående samstämmighet från alla parter om vikten och betydelsen av att vi har lager och regelsystem med inbyggd rättssäkerhet för alla. För mig har det under lång tid varit obegripligt hur man med den uttalade samstämmigheten i målsättningen kunnat komma till så olika slutsatser i fråga om inriktningen på arbetet för att uppnå en rättssäker lagstiftning på skatteområdet.

Det är den dåliga kvaliten på lagarna under senare år som är orsaken till att vi fått ett kaotiskt tillstånd på skattedömandets område. Det är svårt att ur en lagstiftning som är dubbelbottnad och full av begreppsförvirring hämta vägledning till riktiga avgöranden.

Oklarheter om vad sättssäkerheten kräver är en av anledningarna till att nuva-

Open access från www.skattenytt.se, 2025-04-19 02:47:26

rande förhållanden uppkommit; det dubbla budskapet från enskilt och allmänt håll om vad begreppet innebär har hos skattedomstolarna skapat förvirring. Fiskalen menar med rättssäkerhet trygghet för det allmänna när det gäller att verkställa beskattningsanspråken medan den enskilde med samma uttryck menar tryggheten i att ha ett regelsystem som endast avkräver honom rätt skatt.

Det är ur denna konflikt, eller begreppsförvirring, som dagens situation på skattedömandets område har uppstått. Man vet inte vilken ''Herre'' man skall tjäna; den allmänna eller den enskilde.

Det är inte domstolarnas uppgift att recensera eller kritisera lagstiftning man skall tolka och uttala sig om. Deras uppgift är däremot att tolka vad som står i lagen mot bakgrund av dess bokstav, vad som finns uttalat i förarbeten om lagens syfte samt befintlig praxis.

Domstolarna har inte heller ansvar för dåliga och slarvigt hopkomna lagar, men har ansvar för att ofullkomligheterna inte kommer till uttryck i domstolsutslagen. Man får inte tolka in mer i lagen än vad som finns uttryckt i dess bokstav och förarbeten. Outtalade syften och samhällsandans krav är inget domstolen skall befatta sig med. Gör man det leder det ofrånkomligen till att kvaliten på dömandet sjunker.

Grosskopf har givit uttryck för uppfattningen att vi idag har ett tillstånd som kan betecknas som deltagande i ett lotteri, när man vänder sig till en skattedomstol för att få sin sak prövad. Jag delar den uppfattningen.

Skälet till att vi har fått detta tillstånd av osäkerhet anser jag vara att domstolarna — d v s personerna som dömer — inte vet vilken parts intresse som skall tillgodoses i ämbetsutövningen, den enskildes eller samhällets. Beroende på vilken uppfattning man har om vad rättssäkerheten kräver tar man ställning och dömer till förmån för den part som är mest värd att skydda. I ett läge med dåliga lagar och oklara förarbeten är det lätt att gå vilse när materian är svår och erfarenheten hos de dömande är liten.

Samhället ställer höga krav på domstolarna när det gäller att skydda beskattningsanspråket för det allmänna. För att hantera den intressekonflikt som uppkommer gent emot den enskilde krävs en stark integritet — civilkurage — hos domare m fl. Utvecklingen under de senaste åren har tyvärr varit den att man fallit undan för det allmännas krav och i alltför stor utsträckning lämnat den enskildes sak obeaktad. Kan något konstruktivt göras för att ändra på detta och leda utvecklingen rätt igen? Enligt min mening måste svaret på den frågan bli ett oreserverat, ja.

Man har inte förstått nödvändigheten av att ge skattedomstolarna den personella kompetens som idag behövs för att fungera som självständiga prövningsinstanser. Det finns inte kunskaper i tillräcklig grad vid våra domstolar omkring det ämnesområde man i dagligt tal betecknar som ''skattematerian'', d v s förmögenhetsrätt och ekonomi.

Open access från www.skattenytt.se, 2025-04-19 02:47:26

Effekten av denna brist på kunskaper blir med nödvändighet att produkterna, d v s domarna, blir ofullkomliga och med fog kan betecknas som resultatet av en lottdragning. Okunnigheten väljer alltid den säkra vägen. I detta fall, den lösning som tilltalar överheten; den enskildes sak kommer i andra hand.

Skatter är förvisso en komplicerad materia, som ingen kan lära sig utan betydande ansträngning och lång erfarenhet. Det är därför nödvändigt att skattedomstolarna får möjlighet ge sina handläggare nödiga kunskaper om skattelagstiftningen och hur den är uppbyggd. Ett sätt att skapa kompetens är naturligtvis att inom domstolarna skapa specialavdelningar med särskild erfarenhet av vissa typer av ärenden. Tekniken tycks dock vara ifrågasatt och har inte anammats när den i olika sammanhang föreslagits i diskussion omkring domstolars organisation. SN

Skattekonsult Bo Söderlind, Järfälla

SKATTEEXPERT

Vi söker en medförfattare till Esselte Faktas framgångsrika skattehandböcker, ständigt aktuella uppslagsverk.

Anställning eller uppdrag, hel- eller deltid. Mycket goda villkor med bl a vinstandel för rätt person.

Ring eller skriv några rader till Harry Jonsson, Tel. 08-24 67 70,bostad 08-755 93 53

SKATTETEKNISKA BYRÅN AB
Villag 19, Box 26074
100 41 Stockholm

Open access från www.skattenytt.se, 2025-04-19 02:47:26